

Kunst en theater

Psalm 8

Laatdienst 2 maart 2014

Voorganger: Gonny Loman - RK theoloog

Gastspreekster: Hans van Engelen - beeldend kunstenaar

Jaartheme: Bronnen van bezieling

Inleiding

Ik ben niet opgevoed met kunst en theater, dat was niet voor ons soort mensen. Dat ik ooit een theater zou bezoeken of een museum kon ik mij als kind niet voorstellen. Wel was ik gefascineerd door de beelden en schilderijen in onze parochiekerk. Bij het afscheidsconcert voor Princes Beatrix werden verschillende soorten van kunst en theater voor het voetlicht gebracht, het deed me goed te zien hoeveel jonge mensen met kunst en theater bezig zijn, en dat het niet mee elitair is. Gelukkig!

Er is heel veel religieuze kunst, Italië is vol van. Paus Pius XII stelde in 1952 dat er een intrinsieke band bestaat tussen kunst en godsdienst, dit zal nu door veel kunstenaars niet meer beaamd worden. Maar waar komt die scheppende kracht dan vandaan? Want dat is toch wat kunstenaars doen creëren, scheppen. Daarom klinkt hier straks psalm 8, een loflied op de schepping.... Verwondering voor wat leeft, ontzag voor het geheim van het bestaan...

Inleiding op de bijbellezing

In de bijbel wordt er over kunst niet gesproken, het verbod om geen beelden van God te maken klinkt al vroeg. En toch is er veel religieuze kunst, al die middeleeuwse beelden waren tijdens de reformatie reden voor de beeldenstorm.

Vorige week was ik in het gemeentemuseum in Den Haag en bezocht de tentoonstelling van Mondriaan, een abstract schilder. In een brief van Mondriaan uit 1914 citeer ik: *'De natuur (of wat ik zie) inspireert mij, geeft mij, zo goed als elke schilder de ontroering waardoor de drang ontstaat iets te maken, maar ik wil de waarheid zo dicht mogelijk benaderen en daarom alles abstraheren tot ik kom tot het fundament der dingen.'*

Ik versta het, als was het een religieuze uitspraak, een zoektocht naar het wezenlijke, wat er toe doet. Kunstenaars doen pogingen om te scheppen, te creëren, de zin der dingen bloot te leggen, het is werken. In de bijbel wordt op verschillende manieren gesproken over werk. In Genesis wordt het werk gezien als een straf die door God aan de mens wordt opgelegd (Gen. 3; 17-19). Voor Prediker is het een ijdele bezigheid, voor psalm 104 is het een vorm van medescheppen in de lijn van Gods wijsheid. Psalm 8 ziet de mens als stadhouder Gods: namens God, in haar naam beheert de mens de schepping. En die is goed, zeer goed, zegt de Schrift.

Alkmaar 2 maart 2014

Gonny Loman

Mijn passie voor kunst en theater

Februari 2014

Hans van Engen

Een kunstschilder vragen om vanuit zijn passie voor kunst een inspirerend woordje tot u te richten, is best gewaagd. Ik schilder liever, en dat heb ik dus gedaan: Uitleg schilderij: inspiratie.....

Wie ben ik?

Om de beweegredenen beter te begrijpen van een kunstenaar, kan het verhaal over zijn leven en omgeving heel verhelderend zijn.

En daar sta je dan: tweede zoon uit een groot katholiek boeren gezin, al heel jong voorbestemd om naar het seminarie te gaan, zoals de oudste zoon bestemd was voor het boerenbedrijf.

Het seminarie van de paters Karmelieten was een broedplaats voor Latijn en Grieks, sport en cultuur en veel spiritualiteit. Hier heb ik, meer uit verveling, voor het eerst met verf en penseel geëxperimenteerd. Ook raakte ik zeer geboeid door de kunstgeschiedenis.

Na het gymnasium trad ik in het Karmel klooster in Nijmegen, studeren op de universiteit en in de vrije tijd veel doen aan muziek, kunst en film. Het was een esthetisch zeer schoon leven, maar het beantwoordde niet aan mijn verwachtingen.

Ik was meer op mijn plek als verpleegkundige in de psychiatrie. Het was de tijd dat de cultuur van "One Flew over the Cuckoo's Nest" werd omgezet in een gedemocratiseerde instelling met een zelf gekozen directie. De mystiek van de psychiatrie was zo anders dan ik kende, het ging daar om mensen, mensen met allerlei bijzonderheden en beperkingen. In mijn vrije tijd probeerde ik mijn belevenissen vast te leggen op doek. Ook ging ik parttime naar de kunstacademie.

Mijn wereld veranderde wederom toen ik mijn vrouw leerde kennen.

Het onderwerp: relatie en mens-zijn keerde regelmatig op doek terug.

Wat is dat toch, dat mij aanzet tot schilderen?

Een aantal voorbeelden van schilderijen:

-Speel jij of speel ik, laten wij samen spelen - Over de relatie met mijn vrouw

-Verlies - Over de dood van mijn nichtje

-Strijd - Over ouder worden

-Emancipatie - Over de relatie man-vrouw

-Onderdrukking - Over het kastesysteem in India

Wat gebeurt er met me als ik ga schilderen?

Het begint meestal met een beleving, een gebeurtenis of een gesprek met vrouw of vrienden. Ik word geraakt door het onderwerp, door het gevoel en emotie. Het blijft bij me, het houd me bezig, het maakt me soms onrustig. En dan ga ik op zoek naar beelden, naar symbolen. En dan ontstaat er een voorstelling in mijn hoofd. Dat is dan het moment dat ik op een regenachtige zondag of zo ga schilderen, zet bijpassende muziek op en ik begin.

Meestal is het na een dag of korter klaar. Dan moet ik er nog wel een poosje naar kijken, klopt het met mijn gevoel, maar dan is het over, rustig.

Ik ontdekte dat de diepere achtergrond ligt in: geraakt worden, verwarring door tegenstellingen, onrust, een onbestemd gevoel, ik ga zoeken naar beelden, heb een drang in me om te scheppen. Bij het zoeken naar beelden gebruik ik veel symbolen of ik laat me inspireren door andere schilders.

(Dali, Schiele, Michiel Angeloe.a.)

Wat is de diepere achtergrond in mij, die mij tot schilderen dwingt?

Het heeft waarschijnlijk met mijn karakter te maken, met wie ik ben, en wie ik ben geworden.

Ik herken een zekere dualiteit in mijzelf, een gespletenheid, een soort tweeslachtigheid. Ik heb moeite met confrontaties, tegenstellingen en met botsing van emoties.

Soms kan ik het niet grijpen, het maakt me depressief. Schilderen geeft mijn gevoel een beeld, maakt mijn onrust duidelijk en geeft het een plek. Het is op zoek zijn naar

evenwicht, balans, gelukkig zijn. Schilderen werkt geestverruimend, de gebeurtenissen, de belevingen die je schildert krijgen zin, het wordt als het ware een nieuwe betekenis.

Ik schilder ook wel eens zo maar wat, omdat ik zin in schilderen heb. Je bent dan uit op een innerlijke schoonheid, Maar het resultaat is vaak onbevredigend.

Verdere ontwikkelingen.

De behoefte me te uiten, te scheppen, iets mooist te maken leidde een paar jaar geleden ook tot het maken van beelden (van brons, aluminium cement, glas en papier)

Ook hierbij gebruikte ik veel symbolen. Een beeld staat voor iets anders, een diepere, vaak emotionele betekenis.

Ook vorm en kleur zijn daarbij erg belangrijk voor mij.

Muziek en theater

Wat ik in me heb, kan ik ook kwijt in muziek en theater.

Ik ben al zo'n 28 jaar betrokken bij Theaterkerk Wadway. Ik doe techniek bij professionele artiesten, programmeer stukken voor jeugd, en speel soms zelf.

Theaterstukken kunnen mij ook raken, ik kan er gevoel in kwijt. Het gaat ook hier om het verbeelden van emotie, van woorden en gevoel. Het geeft een gebeurtenis een diepere, nieuwe betekenis. Het wordt een interactie tussen spelers en publiek.

Afsluiting: duiding van een schilderij uit het begin.